KAIRĖNŲ DVARO SODYBA

Tauras POŠKA

2006 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Vilniaus universiteto Botanikos sodo teritorijoje, Kairėnų g., buvusios Kairėnų dvaro sodybos (G 349K) vietoje. Ištirtas 690 m^2 plotas.

Tyrinėjimų metu atkasti visi buvusio Kairėnų dvaro sodybos pastato pamatai. Nustatyta, kad jis buvęs 34,9x16,6 m dydžio, orientuotas Š–P kryptimi. Pastatas stačiakampis, simetriškas. Atkasta 18 patalpų. Penkios iš jų (patalpos 3, 5, 9, 14 ir 17) – buvusio koridoriaus. Aptiktos dviejų krosnių pagrindų liekanos, rasti grindų sijų lizdai. Archeologiniai ir architektūriniai tyrinėjimai patvirtina istorinius duomenis, kad pastatas statytas XIX a. pradžioje.

2005–2006 m. tyrinėjimų metu rasti „U“ formos pastato fragmentai, datuotini XVII a. arba XVIII a. pradžia ir priklausę XVII–XVIII a. egzistavusio dvaro statinių kompleksui. Aptikta XVII–XIX a. datuojamų archeologinių radinių.

Kultūrinio sluoksnio storis tyrinėjimų vietoje buvo 0,7–1,4 m. Viršutiniai sluoksniai (iki 0,9 m gylio) susidarę XIX–XX a. pradžioje, pastato egzistavimo laikotarpiu. Š pusėje aptiktas 0,3–0,4 m storio tamsiai pilko šlapio smėlio, permaišyto su durpingos žemės intarpais, sluoksnis, susidaręs XIX a. pradžioje, pastato statybos metu, sausinant ir formuojant paviršių statomam pastatui.

KAIRĖNAI MANOR

In 2006 archaeological excavations were conducted on the former grounds of Kairėnai manor in the territory of the Vilnius University Botanical Garden, Kairėnų St. 43 in Vilnius. An area of 690 m^2 was excavated. All the foundations of the former early 19th century buildings on the grounds of Kairėnai manor were unearthed. Fragments of a 17th or early 18th century building, which belonged to the complex of manor buildings, was found. Archaeological finds dating to the 17th–19th centuries were found.

VAINEŽERIO DVARO SODYBA

Elena PRANCKĖNAITĖ

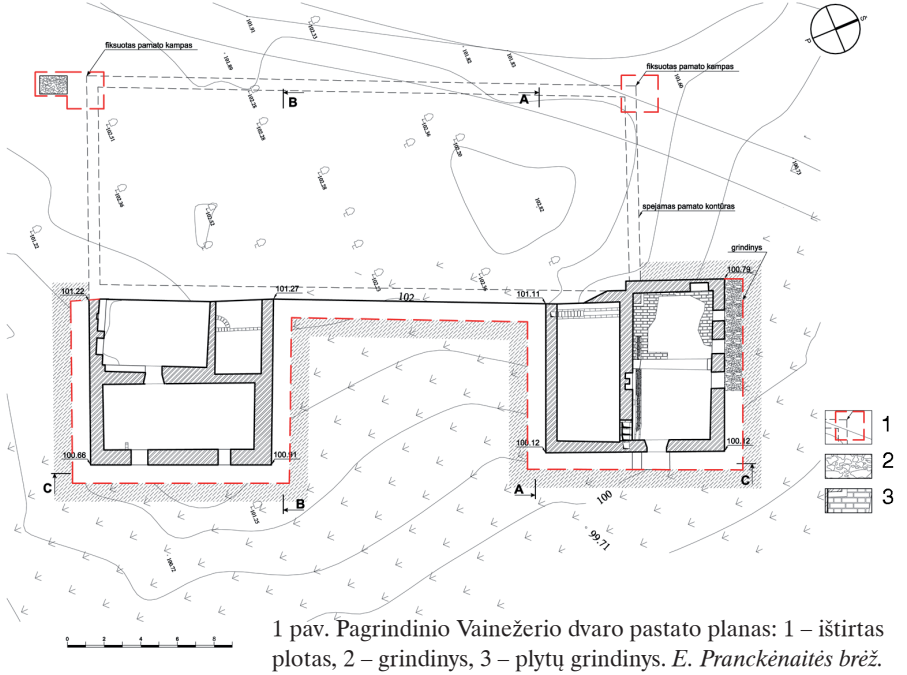
Vainežerio buvusios dvaro sodybos (IP–405/At) pastatai yra Vainežerio kaime (Lazdijų r., Kapčiamiesčio sen.), Vainežerio ežero PV krante. Istoriografijoje Vainežerio dvaras yra siejamas su faktu, kad jame 1831 m. buvo slaugoma, o vėliau mirė sukilimo dalyvė, 25-ojo pėstininkų pulko 1-osios kuopos garbės vadė, kapitonė Emilija Pliaterytė (1806–1831), palaidota Kapčiamiesčio senosiose kapinėse.

Kai kurių šaltinių teigimu, Justinavo dvaro rūmai prie Vainežerio ežero buvo pastatyti greičiausiai XVIII a. (J. Petrauskas, *Kapčiamiestis*, 1997, p. 26). Tuo laiku greta dvaro buvo įkurti sodai ir parkas. Manoma, kad 1820 m. Justinavo dvaras atiteko Ablomawic-

zių (Ablamavičių) dinastijai, kurį jie valdė per visą XIX a.; jų šeimos kapavietė yra Kapčiamiesčio senosiose kapinėse. Dvaras, kuriame buvo slaugoma ir mirė E. Pliaterytė, stovėjo tarp dviejų ežerų – Vaineženo ir Ančios. Spėjama, kad dvaras pavadintas jo savininko dukros Justinos vardu (jos atminimui). Dvarui priklausė Aukštadvario, Paveisininkų, Elenavos (Lenkijos pasienyje), Juozapavos (greta Kapčiamiesčio), Viktarino palivarkai. XX a. pradžioje Justinavo dvarą valdė Murauskas. 1922 m. dvaro žemė buvo išdalinta Lietuvos savanoriams. Dvaro rūmuose įsikūrė Seinų miškų urėdija (vėliau Veisiejų miškų ūkio administracija) ir pradinė mokykla. Dvaras imtas vadinti Vaineženo dvaru. 1948 m. dvaro rūmai ir ūkiniai pastatai sudegė. Manoma, kad juos sudegino Lietuvos partizanai (apylinkėse veikė Dainavos apygardos Šarūno rinktinė), siekdami, kad dvaro rūmuose nebūtų įkurta mašinų traktorių stotis (MTS). Ilgainiui likę mūrai buvo išardyti ir panaudoti naujų sodybų statybose. Išlikę tik dvaro rūmų pamatų liekanos.

2003 m. liepos mėnesį KPIP (O. Fediajevas) vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Vaineženo buvusio dvaro sodybos teritorijoje. Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu ištirtas 11 m^2 plotas. Visuose šurfuose aptiktas 80–100 cm storio daugiausia XIX a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 312 (44)).

2006 m. archeologinių tyrimų metu buvo ištirtas 258 m^2 plotas (1 pav.). Tyrimų metu

1 pav. Pagrindinio Vaineženo dvaro pastato planas: 1 – ištirtas plotas, 2 – grindinys, 3 – plytų grindinys. *E. Pranckėnaitės brėž.*
Fig. 1. Plan of the main Vaineženis manor house: 1 – excavated area, 2 – paving, 3 – brick paving.

nustatyta, kad pagrindinė rūmų pastato dalis buvo stačiakampio formos, 11x28 m dydžio, su dviem fligeliais.

Tyrimų metu atidengti du pagrindinio rūmų pastato fligeliai (10x9 m dydžio) ir juos jungianti stačiakampio formos pastato dalies išorinė siena. Rūmų fligeliuose, kiekviename iš jų, aptiktos 3 patalpos – du rūsiai ir pirmojo aukšto patalpos. Rūmų rūsiai pereinami, juose fiksuotos nišos, langų ir durų angos.

Tirtoje teritorijoje, daugiausia rūsiuose surinkta nemažai radinių, kurie gali būti datuojami XIX–XX a. Tai buitinės keramikos fragmentai, interjero detalės, stikliniai buteliai, stalo įrankiai, dekoro elementai, šovinių liekanos.

Archeologinių žvalgomųjų tyrimų Vainežerio parko teritorijoje metu Vainežerio ežero R krante, parko PR kampe surasta dar viena dvarvietė, pagal radinius datuojama XVII–XVIII a. Šioje vietoje ištirtas 10 m^2 plotas. Surastas buvusio pastato fragmentas, pamatas – lauko rieduliai, tarp kurių fiksuotas rudo molio sluoksnelis (rišamoji medžiaga) bei raudonų plytų fragmentai. Taip pat aptiktas pylimas ir griovys, galėję juosti dvaro rūmų teritoriją.

THE GROUNDS OF VAINEŽERIS ESTATE

Vainežeris estate (Lazdijai Dist.) is connected with Captain Emilija Pliaterytė (1806–1831), honorary commander of the 1st Company of the 25th Infantry Regiment and an uprising participant, who was nursed and later died there in 1831. She is buried in the old Kapčiamiestis cemetery.

An area of 258 m^2 was excavated during excavations in 2006. During them it was established that the main part of the manor house was rectangular (Fig. 1). The two annexes (10x9 m in size) of the main manor house and the connecting part of the exterior wall of the rectangular building were excavated. 19th–20th century finds: household pottery sherds and the remains of interior design elements, glass bottles, tableware, decorative elements, and cartridges were collected in the excavated territory (mostly in the basements). Another manor site, dating to the 17th–18th century judging from the finds, was found on the E shore of Lake Vainežeris, which is in the SE corner of the estate park. A 10 m^2 area was excavated here and a fragment of a former building as well as the embankment and ditch that surrounded the manor were discovered.

KURTUVĖNŲ DVARO SODYBA

Birutė SALATKIENĖ

Kurtuvėnų regioninio parko (Šiaulių r.) direkcija, dalyvaujanti Phare ESS programoje *Parama verslo plėtrai*, parengė projektą *Šiaulių rajono infrastruktūros plėtra Kurtuvėnų buvusio dvaro sodyboje ir prieigose*. 2005 m. šis projektas buvo priimtas ir jo vykdymas bus finansuojamas iš programos lėšų. 2006 m. numatyta tiesti kelią ir komunikacijas Kurtuvėnų dvaro sodybos R, P ir V pakraščiais, apjuosiant centrinę jos dalį, kur ankstesnių tyrimų metu buvo aptiktas ir tyrinėtas kultūrinis sluoksnis. 1,6 ha plote, kur numatyti žemės judinimo darbai, dar nebuvo kasinėjama, todėl būsimos trasos vietoje būtina atlik-